Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen Agenda2030:n toimeenpanosta

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Tulevaisuusvaliokunta 21.2.2025

Suvi Sojamo, Johtava tutkija

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

”Ympäristöministeriön alainen ympäristöalan tutkimus- ja kehittämiskeskus”

”Hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviä tehtäviä”

Lähde: Laki Suomen ympäristökeskuksesta 1069/2009

Suomen ympäristökeskus Syke

- Tuottaa tutkimusta, tietoa ja asiantuntijapalveluita ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvissä kysymyksissä, ml. vesi ja meret
- Kehittää uusia ratkaisuja vesivarojen kestävään käyttöön sekä keinoja parantaa meren ja vesistöjen tilaa – tavoitteena kaikkien vesien hyvä tila
- Ylläpitää kansallisen vesihuollon keskeisiä tietovarantoja ja valtakunnallista vesihuollon tilannekuvaa sen toimintavarmuuden tueksi
- Välittää suomalaista osaamista kansainvälisiin prosesseihin ja kansainvälisten kumppanien käyttöön sekä tuo uutta osaamista Suomeen

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Syken vesiosaaminen

- Hydrologiset palvelut ml. hydrologiset ennusteet ja ilmastonmuutosskenaariot
- Pintavesien tila
- Vesivarojen hallinta
- Vesien mallintaminen ml. vedenlaatu
- Vettä koskeva sääntely
- Tulva- ja kuivuusriskien hallinta
- Kaivosvesien kestävä hallinta
- Järvien kunnostus ja valuma-alueiden hallinta
- Virtavesien kunnostus ja hallinta
- Vesivaroja koskevat tietovarannot
- Vedenottoa, -käyttöä, jätevesiä ja jätevesikuormitusta koskevat tietovarannot
- Vesijalanjälkien laskenta tuoteryhmille ja toimialoille
- Kestävä vedenkäyttö ja yritysten vesivastuullisuus
- Vesidiplomatia

PHOTO: ILKKA LSTUMÄKI / SYKE

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Yleiset kommentit

Vesi on Suomelle luonteva kestävän kehityksen kärkiteema

- Vesi tuo kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien yhteydet esiin
- Suomella on vahvaa vesiosaamista
- Suomen vesialan kansainvälinen strategia edistää veteen liittyviä kestävän kehityksen tavoitteita laajasti

Vesinäkökulma painottaa yhteisten ratkaisujen tarvetta

- Vesi-, ilmasto-, luonto- ja maankäyttö, sekä ihmisoikeus- ja oikeudenmukaisuusteemojen riippuvuudet ja synergiat
- Kukaan ei voi ratkaista haasteita yksin - poikkihallinnollinen ja monitoimijayhteistyö hallinnon, yksityisen sektorin, tutkimus- ja koulutuslaitosten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden välillä tärkeää

Kommentteja selonteon vesiteemaisiin osioihin: kansallinen tilanne

Kestävän kehityksen tavoitteet eivät anna kokonaiskuvaa Suomen veteen liittyvistä haasteista.

- Tavoitteen 6 keskeisimmät alatavoitteet ovat 6.3, 6.5, 6.6 ja 6.a ja 6.b. Merkittävimpänä haasteena korostuu Suomen sisävesiin kohdistuva maa- ja metsätaloudesta tuleva kuormitus. Tavoite 14 nostaa samoin Itämeren edelleen huolestuttavan tilan keskiöön.
- Tavoitteen 13 yhteydessä ilmastonmuutoksen näkyminen veden kierron muutosten kautta jää huolestuttavan vähälle huomiolle niin Suomeen kohdistuvien vaikutusten kuin globaalien kehityskulkujen osalta.
- Useat esitetyt toimet ovat oikeansuuntaisia, mutta suuruusluokka suhteessa haasteiden mittakaavaan jää riittämättömäksi. Monet hallitusohjelman kirjaukset eivät ole edenneet toteutukseen.
- Tavoitekohtainen esitystapa hämärtää poikkisektoraaliset yhteydet. Esim. vesiensuojelussa vesien tilatavoitteet tulevat ympäristölainsäädännöstä ja -hallinnon alalta, mutta tehokkaimmin vaikuttavat toimet ovat maa- ja metsätalouden hallinnonalan alaisia.

Kommentteja selonteon vesiteemaisiin osioihin: kansainväliset vaikutukset ja vaikuttaminen

Suomen roolia rajavesistöyhteistyössä ja vesidiplomatiassa tuodaan ansiokkaasti esiin, mutta vesialan kehitysyhteistyön ja yritysten vesivastuullisen osalta puuttuu toimien merkittävyyden suhteuttaminen.

- Vesidiplomatiassa tutkimuslaitokset, yksityinen ja kolmas sektori tarjoavat tärkeää asiantuntijatukea diplomaattikunnalle ja eri hallinnon aloille. Vesi diplomatian kärkenä avaa väyliä myös energia-, maankäyttö-, luonto- ja ihmisoikeuskysymyksien käsittelyyn.
- Vesialan kehitysyhteistyössä veden ja sanitaation turvaaminen on tärkeä osa ratkaisupakettia, mutta vesihuollon laajemmalle turvaamiselle ja vesivarojen hallinnan kehittämiselle on maailmalla kasvava tarve.
- Vesijalanjäljestä viestimällä ja yrityksille suunnatun vesivastuusitoumuksen avulla on nostettu tietoisuutta tuotannon ja kulutuksen kansainvälisistä vaikutuksista ja riippuvuuksista. Kulutuskäyttäytymisen muutoksessa sekä yritysten kansainvälisten tuotanto- ja hankintaketjujen vesivastuullisuudessa on kuitenkin edelleen parannettavaa ja tarvetta toimialatason työlle ja uusille ohjauskeinoille.

Vesi kytkeytyy kaikkiin kestävän kehityksen tavoitteisiin

Tavoitteet 16-17. Toimivat instituutiot ovat edellytys kestävällä ja oikeudenmukaiselle vesien käytölle, vesiluonnon suojelulle ja rauhalle

Tavoite 15. Maaekosysteemien kuten metsien tila vaikuttaa vedenkiertoon, maaperän vedenpidätyskykyyn, tulvariskeihin ja vesien tilaan

Tavoite 11. Kaupungit voivat olla vesihuollon lisäksi merkittäviä kestävämmän kulutuksen ja vedenkäytön edistäjiä ja luontopohjaisten ratkaisujen käyttöönottajia

Tavoitteet 1,3-5 ja 8. Puhdas vesi perusoikeutena ja terveyden ja hyvinvoinnin edellytyksenä

Tavoitteet 2 ja 7. Maatalous ja ruoantuotanto sekä energiasektori suurimpia vedenkäyttäjiä globaalisti, merkittävät vesistövaikutukset

Tavoite 9. Vesiteknologioiden tarve kasvaa, mutta kaikkien teollisuuden alojen tuotanto- ja hankintaketjujen vesivastuullisuus ja riskien hallinta edellytys kestävyydelle

Tavoiteet 10 ja 12. Puolet suomalaisten kokonaisvedenkulutuksesta kohdistuu Suomen rajojen ulkopuolelle, josta 25% vakavasta vesipulasta kärsiville alueille

Suomen ratkaisuja: Kansalliset veteen liittyvät haasteet I

Vesien paremmalla tilalla on merkittäviä synergiaetuja ja yhteisiä ratkaisuja mm. maankäytön kanssa. Tarvittavat toimenpiteet edellyttävät rakenteellisia muutoksia sekä maa- ja metsätalouspolitiikassa että infrastruktuurissa, ja tukea siirtymään muutoksen keskiössä oleville elinkeinonharjoittajille.

- **Ravinnekuormituksen vähentäminen**: eläintuotannon vähentäminen ja korvaaminen kasviproteiinin tuotannolla (synergiaetu ilmastonmuutoksen hillintään ja ravitsemukseen), lannan kierrätys ja keinolannoituksen korvaus lantapohjaisilla kierrätyslannoitteilla
- **Orgaanisen aineen (ml. humus) kuormituksen vähentämien**: metsätalouden käytäntöjen ja lainsäädännön kehittäminen (synergiaetu metsä- ja suoluontotyyppien ennallistamiseen), järvien ja rannikon paheneva ruskettumiskehitys saadaan taittumaan
- **Vaelluskalojen kantojen elvyttäminen**: esteiden purku ennallistaa sekä joki-, järvi- että meriekosysteemejä ja tuottaa virkistyskäyttö- ja kalastushyötyjä
- **Mikromuovien, haitta-aineiden ja muun kuormituksen hillintä**: luontopohjaisten ratkaisujen ml. kosteikot ja laskeutusaltaat laaja käyttöönotto kaavoituksessa, kaupunkirakentamisessa ja muussa rakentamisessa

Suomen ratkaisuja: Kansalliset veteen liittyvät haasteet II

Ratkaisujen suunnittelussa ja toimeenpanossa vesivarojen kestävän käyttö, hallinta ja suojelu tulisi nähdä jatkumona valuma-alueiden latvavesistä merelle asti.
Myös vesihuolto hyötyy valuma-alueperusteisesta lähestymistavasta ja kattavasta tietopohjasta.

- **Valuma-aluesuunnittelun ja vesienhoidon suunnittelun kehittäminen**: selkeämpi koordinointi, pitkäjänteinen ja yhtenäistetty rahoitus ja sen suuntaaminen kohti ympäristön tilaa parantavia toimia auttaisi sektorirajat ylittävää suunnittelua ja helpottaisi toimenpiteiden toteuttamista
- **Toimenpiteiden vaikuttavuuden todentaminen ja tehostaminen**: järjestelmällinen ja pitkäaikainen seuranta vesistöissä sekä sitä tukevien menetelmien täysimääräinen hyödyntäminen (automatisaatio, satelliitit, mallinnus, eDNA)
- **Vesihuollon varautumisen kehittäminen**: Ilmastomuutoksen voimistamien kuivuuden ja tulvien, maankäytön muutosten sekä väestörakenteen kehityksen vaikutuksista vesihuollon kestävyyteen ja sen turvaamiseen tarvitaan uutta tutkimusta ja tiedontuotantoa. Pohjavesivarojen laadullinen ja määrällinen seuranta edellyttää kattavampaa havaintoverkostoa. Tutkimuksen ja tietovarantojen avulla voidaan tuottaa erilaisia tilannekuvaskenaarioita ja edesauttaa vesihuollon varautumista.

Suomen ratkaisuja: Kansainväliset veteen liittyvät haasteet I

Suomen vesihaasteet ovat vahvasti globaalisti kytkeytyneitä veden globaalin kierron, kansainvälisen kaupan, yritystoiminnan ja kansainvälisten suhteiden kautta. Kansainvälisesti tarjottavat ratkaisut eivät ole irrallaan Suomessa kansallisesti vaadittavista toimista.

- **Vesi kytkeytyy ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen, luontokadon hillintään ja ihmisoikeuksiin kansainvälissä hankinta- ja tuotantoketjuissa:** Poikkisektoraalisen politiikan, yritysvastuun ja kestävän kulutuksen haasteita ei tule tarkastella erillään, vaan kehittää niihin tietopohjaa ja yhteisiä ratkaisuja niin elinkeinoelämän strategiatyössä kuin julkisen ohjauksen kautta. Vesikysymykset tulee huomioida myös Suomen kansainvälisen huoltovarmuuden yhteydessä.
- **Veden viennin sijaan vesiosaamisen vienti on kustannustehokkaampaa ja vaikuttavampaa**: Vientikelpoisten ratkaisujen ja tuotteiden kehittäminen Suomessa edellyttää myös kotimarkkinakysyntää.
- **Suomi kokoaan isompana vesidiplomatiatoimijana**: Suomi tuo yhteen huippuluokan vesi- ja rauhanvälitysosaamista. Vesiyhteistyön ja sopimusten rooli konfliktien ehkäisyssä, vesistöjen ja vesi-infrastruktuurin suojelu konfliktien aikana ja veden huomiointi rauhan- ja jälleenrakennusprosesseissa kaikki oleellisia osia ratkaisupalettia.

Suomen ratkaisuja: Kansainväliset veteen liittyvät haasteet II

Kehitysyhteistyössä kannattaa tarjota kokonaisvaltaisia ratkaisuja sen vaikuttavuuden varmistamiseksi.

- **Vesienhoidon, vesivarojen hallinnan ja vesihuollon turvaamisen kokonaisvaltaiset ratkaisut:** valuma-aluesuunnittelulle, hydrologisille ennusteille, vesien tilan seurannalle sekä monitoimijayhteistyön malleille kasvava kysyntä globaalisti.
- **Hallinnon kehityksen ja paikallisen osaamisen kehittäminen yksityisen sektorin ratkaisujen ohella**: teknologiset ratkaisut eivät toimi tyhjiössä, vaan niiden kannattavuus, tuloksellisuus ja kestävyys vaativat toimivan sääntely-ympäristön ja paikallista osaamista ja omistajuutta.
- **Tutkimuksesta tukea ja osaamista yritysten tarjoamiin ratkaisuihin:** Tutkimuslaitokset voivat tuottaa yhteistyössä yritysten kanssa ratkaisuja ja koulutusta kehittyvien maiden vesihuollon, vesivarojen hallinnan, vesitiedon tuottamisen ja vesiturvallisuuden haasteisiin.

Teemme tiedolla toivoa.

syke.fi | ymparisto.fi

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute